

A vajdasági magyar politika az átrendeződő Szerbiában

Rákóczi Krisztián – Molnár Csongor

2026. szeptember 11.

A szerbiai előrehozott parlamenti választás első pillantásra elsősorban arról szól majd, hogy az Aleksandar Vučić névvel fémjelzett politikai rendszer képes-e megtartani hatalmát a közel két éve tartó társadalmi és politikai tiltakozások után. A választás azonban a vajdasági magyar közösség számára is fontos fordulópont lehet. Nem pusztán azért, mert a következő parlamentben is szükség van magyar képviselőkre, hanem azért, mert könnyen lehet, hogy az a belgrádi politikai környezet, amelyben az elmúlt években a magyar érdekképviselő működött, jelentősen megváltozik.

A Szerb Haladó Párt (SNS) majdnem másfél évtizedes regnálása során először talált komoly kihívóra. 2024. november 1-jén leszakadt az újvidéki pályaudvar előteteje, ezt közvetőn országossá szélesedő tiltakozások kezdődtek, melyek során az egyetemi hallgatók blokádot hirdettek, és követeléseket fogalmaztak meg a kormányzat felé, amelyek az újvidéki katasztrófaért felelős személyek felelősségre vonását követelték. Mára a Hallgatói Lista (Studentska lista) lett a legnagyobb és legerősebb ellenzéki formáció.

A választást október 25-én tartják, az SNS szeptember elején pedig már hivatalosan is felvetette, hogy egy esetleges győzelem után Aleksandar Vučić legyen a kormányfő. Ez önmagában is jelzi, hogy a megmérettetés nem egyszerűen egy új parlamenti ciklus kezdetéről szól: a Vučić által kialakított hatalmi rendszer jövője a választás tétje.

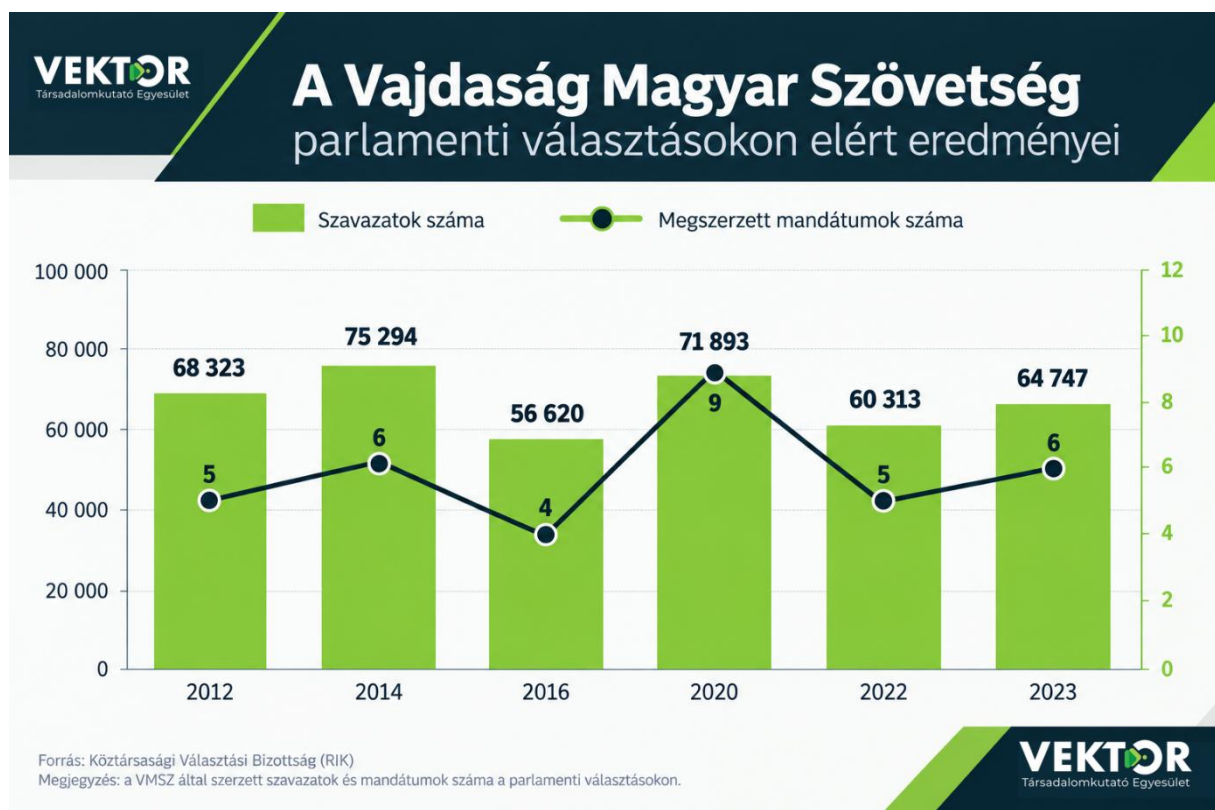
Ebben a helyzetben a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) számára különös jelentősége van annak, hogy miként határozza meg a választás tétjét. Pásztor Bálint pártelnök egyértelművé tette: a VMSZ önállóan, saját néven, teljes listával indul, és a választást a vajdasági magyarok számára elsősorban az önálló parlamenti képviselő kérdéséként értelmezi. A VMSZ elnöke szerint a magyar közösség esetében nem a „belgrádi szereplők harcáról” kell szólnia a választásnak, hanem arról, hogy legyen saját politikai képviselője a szerb parlamentben.

Ez a megközelítés a VMSZ politikájának egyik legfontosabb sajátosságára világít rá. A párt az elmúlt másfél évtizedben arra építette politikai súlyát, hogy az önálló magyar parlamenti jelenlétet közvetlen belgrádi érdekérvényesítéssel kapcsolta össze. A modell logikája világos: a magyar közösség szavazatai mandátumokat eredményeznek, a mandátumok pedig tárgyalási pozíciót biztosítanak a mindenkor szerb kormányzattal szemben. A kérdés most az, hogy ez a modell mennyire függ attól a politikai rendszertől, amelyben létrejött.

Egy eddig működő modell?

A VMSZ és az SNS együttműködése 2014-ben vált intézményesített kormányzati partnerséggé. A két párt 2014 áprilisában olyan koalíciós szerződést írt alá, amelyben vállalták Aleksandar Vučić kormányának támogatását és a kormány munkájában való részvételt, miközben a szerződés külön rögzítette a VMSZ programbeli prioritásainak megvalósítását is. A konstrukció 2016-ban tovább mélyült: az újabb koalíciós szerződés már nem egyszeri politikai együttműködésként, hanem közös programcélok megvalósítását szolgáló tartós kormányzati partnerséggé jelent meg. 2020-ban ugyanez a logika folytatódott: a VMSZ és az SNS ismét koalíciós szerződést írt alá; Pásztor István néhai pártelnök ekkor úgy fogalmazott, hogy a megállapodással a vajdasági magyarság prioritásai a kormánykoalíció prioritásaivá válnak.

Ez azért fontos, mert a VMSZ modelljét nem lehet egyszerűen úgy leírni, hogy a párt „az SNS mellett áll”. A stratégia ennél összetettebb volt. A VMSZ választási szempontból megőrizte önállóságát, kormányzati szempontból viszont tudatosan vállalta az együttműködést a legerősebb szerb politikai erővel. Ez a kettősség adta a modell erejét. A VMSZ-nek saját legitimációja volt a magyar választók előtt, miközben közvetlen hozzáférése lett a szerb kormányzati döntéshozatalhoz. A parlamenti mandátum így nem önmagában vett kisebbségi reprezentációt jelentett, hanem potenciális befolyást. A VMSZ saját értelmezése szerint az együttműködés értékét éppen az adta, hogy a magyar közösségi érdekekből konkrét kormányzati eredményeket lehessen létrehozni.

A választási eredmények azt mutatják, hogy ez a politika sokáig képes volt stabil parlamenti jelenlétet biztosítani. Miközben a VMSZ szavazótábora az elmúlt négy parlamenti ciklusban jelentős ingadozás mellett nagyjából ugyanabban a nagyságrendben maradt, a vajdasági magyar közösség létszáma gyorsan csökkent. A 2002-es népszámlálás 293 299 magyart regisztrált Szerbiában, 2011-ben 253 899-et, 2022-ben pedig már csak 184 442-t. Ez húsz év alatt jelentős, mintegy 37 százalékos csökkenés.

A VMSZ szempontjából ez egyszerre jelent erösséget és korlátot. Erösség, mert a párt eddig képes volt a demográfiai hanyatlásnál jóval stabilabban megőrizni választási támogatottságát. Korlát, mert a közösség fogyása hosszabb távon a politikai mobilizálás alapját is szűkíti. A pártnak egyre kisebb választói közegből kell fenntartania azt a politikai súlyt, amelyet az elmúlt évtizedben felépített.

Repedések a magyar politikai térben

A VMSZ hatalmi túlsúlyra épülő modelljének működőképessége ugyanakkor nem jelent politikai monopóliumot, a vajdasági magyar politikában igény mutatkozik alternatívákra. A VMDK a VMSZ-szel szemben másképp értelmezi a mostani szerbiai politikai helyzetet. A párt szerint a hallgatói és társadalmi tiltakozások új teret nyitottak a jogállamiságról és az intézmények működéséről szóló vitának, és ebben a folyamatban a kisebbségi közösségeknek is megvan a helyük. A VMDK vezetése ugyanakkor azt is jelezte, hogy a választási indulásról a kiírásakor, az aktuális politikai helyzet függvényében hoz döntést. Míg a VMSZ abból indul ki, hogy a kisebbségi képviselőlet elsődleges feladata a már megszerzett intézményi és kormányzati pozíciók megőrzése, addig a VMDK megközelítése szerint a vajdasági magyar politika hosszú távú érdeke nem választható el attól, hogy milyen demokratikus és intézményi környezetben él a közösség. A két álláspont közötti különbség ezért nem pusztán az SNS-hez való viszonyról szól, hanem arról is, hogy a kisebbségi politika a meglévő rendszerhez alkalmazkodjon-e, vagy részt vállaljon annak megváltoztatásában.

Ehhez kapcsolódik a Koalicija 381 megjelenése is. A kisebbségi együttműködés mögött az a felismerés húzódik meg, hogy az egymástól elszigetelten induló kisebbségi szervezetek választási súlya korlátozott lehet, közös fellépéssel viszont nagyobb parlamenti esély teremthető. A Rácz Szabó László vezette Magyar Polgári Szövetség (MPSZ) ennek a szélesebb kisebbségi együttműködésnek a résztvevője.

Fontos leszögezni, hogy ezeknek a pártoknak egy kis lokális bázison kívül nincs támogatottságuk. A VMSZ régi ellenzéke mellett, amelyet a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK) és a MPSZ alkotott, két újabb szervezett jelent meg. A Vajdasági Magyar Plénium (VMP) 7 hónappal az újvidéki tragédia és az országos tiltakozások után alakult meg. A szervezet a tiltakozásokat szervező mozgalom alapjainak

számító pléniumok (zbor) mintáját követi, és lelkes támogatója az egyetemi hallgatóknak. A Vajdasági Magyar Újrakezdés (VMÚ) a magyarországi kormányváltás után jött létre 2026 áprilisában. A két szervezet eddig főleg a Magyar Nemzeti Tanács (MNT) választásokon való részvétellel kampányolt, és határozott változásokat ígért a VMSZ-nek kiszolgáltatott és megcsontosodottnak vélt vajdasági magyar közéletben. A VMÚ egy 16 pontból álló programot tett közzé, amelyben a meghirdetett elképzelések meghaladták az MNT hatáskörét és azok jelentős átalakítását harangozták be. Ahhoz, hogy előrevetített változásokat el tudják érni, nem lesz elég a magyar kulturális autonómiát érintő választásokon jól szerepelni.

A lehetséges forgatókönyvek közül a legnyilvánvalóbb a VMSZ-é: önálló magyar politikai legitimáció, erős parlamenti jelenlét és együttműködés a mindenkorai kormányzattal. A második a magyar politikai pluralizmusra épülő modell: a VMSZ dominanciájának megtörése, valamint a Belgrádhoz való másfajta viszony kialakítása. A harmadik a szélesebb kisebbségi együttműködés: a kisebb közösségek politikai erejének összeadása annak érdekében, hogy együttesen teremtsenek parlamenti képviselőt, habár ennek a formáció sikerének a valószínűsége nagyon alacsony.

Választási szempontból a pluralizmusnak magas lehet ára. Minél kisebb a választói közösség, annál érzékenyebb a szavazatok szétforgácsolására. A vita így nem pusztán arról szól, hogy ki képviselje a vajdasági magyarokat, hanem arról is, hogy a közösség számára mi a fontosabb: a politikai választás lehetősége vagy a rendelkezésre álló politikai erő koncentrációja. Szerbiában a kisebbségi listákra nem vonatkozik a 3 százalékos bejutási küszöb, a természetes küszöb miatt a VMSZ a jövőben is nagy valószínűséggel képviselőket fog küldeni a belgrádi törvényhozásba. A választások kiírását követő napon a Hallgatói Lista eseményt tartott Újvidéken, ahol bemutatkozott képviselőjelöltjeinek egy kis csoportja. Surányi Zoltán, a VMP elnöke a vajdasági médiának azt nyilatkozta, hogy a támogatásért cserébe a Hallgatói Listán két helyet fognak kapni.

A választó dilemmája

A pártok közötti konfliktus mögött azonban van egy még alapvetőbb kérdés: mit akar maga a vajdasági magyar választó? Az ő helyzete ugyanis különbözik egy átlagos szerb pártválasztótól. Egy szerb választó számára a Vučić-rendszer megítélése, a korrupció, az intézmények működése vagy a tiltakozó mozgalom lehet elsődleges. A magyar választónak ugyanakkor ezzel párhuzamosan mérlegelnie kell az anyanyelvi oktatást, a kulturális intézményeket, a Magyar Nemzeti Tanácsot, a közösségi fejlesztéseket és mindenekelőtt azt, hogy melyik politikai erőtlől várja ezeknek az ügyeknek a képviselőt.

Ezért veszélyes lenne automatikusan összekeverni a VMSZ támogatását az SNS támogatásával. Egy magyar választó szavazhat a VMSZ-re azért, mert egyetért az SNS-szel, de azért is, mert úgy gondolja, hogy a magyar ügyek szempontjából a VMSZ-nek ott kell lennie a kormány közelében. A két motiváció nem ugyanaz. Ugyanez fordítva is igaz.

Egy Vučić-rendszerrel elégedetlen magyar választó nem feltétlenül akarja feladni a magyar pártra adott szavazatot. Elképzelhető, hogy éppen az önálló magyar képviseletet tekinti fontosabbnak, mint a szerb pártpolitikai konfliktusban való állásfoglalást.

Ez a VMSZ eddigi stratégiájának egyik legfontosabb előnye: a pártnak sikerült a magyar választás kérdését részben leválasztania a szerb pártpolitika értékeléséről. A jelenlegi politikai helyzet azonban ezt a szétválasztást megnehezíti. Amíg a szerb politikai rendszer stabilnak és tartósnak tűnt, logikus választói számítás lehetett, hogy a magyar közösségnek ott kell lennie a kormány közelében, ahol a döntések megszületnek. Ha azonban realisabbá válik a politikai fordulat lehetősége, egyre fontosabb lesz az a kérdés is, hogy ki tud kapcsolatot teremteni nemcsak a jelenlegi, hanem a következő belgrádi politikai elittel. Ezzel a VMSZ stratégiai problémája már nem egyszerűen az ellenzéki magyar pártok megjelenése, hanem az, hogy egy változó politikai környezetben mennyit ér az a politikai tőke, amelyet az elmúlt évtizedben egy adott hatalmi struktúrával kialakított együttműködésben halmozott fel.

Háromféle Szerbia, háromféle magyar helyzet

Az első lehetséges kimenet az, hogy a választás után a szerb politikai rendszer lényegében változatlan marad. Az SNS megőrzi vezető pozícióját, Vučić továbbra is a rendszer meghatározó szereplője, a VMSZ pedig folytatni tudja a már ismert együttműködést. Ebben az esetben a VMSZ eddigi stratégiája megerősítést kaphat. Az önálló magyar lista biztosítja a legitimációt, a megszerzett mandátumok pedig ismét tárgyalási pozícióvá alakíthatók.

A második lehetőség egy meggyengült, de továbbra is kormányzó SNS. Ez a VMSZ számára akár kedvezőbb helyzetet is teremthet. Egy szűkebb parlamenti többség mellett ugyanis minden egyes koalíciós partner felértékelődik. Paradox módon egy gyengébb kormányzati többség növelheti egy kis, fegyelmezett kisebbségi frakció alkupozícióját. Ebben a helyzetben a VMSZ-nek azonban már nem lenne elegendő a hagyományos SNS-kapcsolat. Több politikai szereplővel kellene párhuzamosan kapcsolatot fenntartania, miközben meg kellene őriznie saját magyar legitimációját.

A harmadik forgatókönyv az érdemi politikai fordulat. Ez jelentős vereséget jelentene a párt számára, viszont intézményi tapasztalata, parlamenti jelenléte és a kisebbségi politika területén kialakított kapcsolatrendszere egy politikai változás után sem tűnne el teljesen. Sőt, az önálló magyar képviseletre továbbra is szükség lenne. A nehézség másutt lenne: a VMSZ-nek azt kellene bizonyítania, hogy politikai tőkéje független attól a konkrét hatalmi rendszertől, amelyben az elmúlt évtizedben felhalmozódott. A párt erre már most is adhat politikai választ: az együttműködés nem ideológiai lojalitás volt, hanem a magyar érdekérvényesítés eszköze. Ha ezt a választ a szerb politikai rendszer új szereplői is elfogadják, a VMSZ könnyebben alkalmazkodhatna egy új korszakhoz. Ennek a valószínűsége alacsony, hiszen a VMSZ-t a SNS vezett rezsim bűnrészesének tekintik. A

politikai fordulatot éles szakítást jelentene a régi hatalmi rendszerrel, a pártnak újra kellene építenie belgrádi politikai kapcsolatrendszerének jelentős részét.

A három lehetséges forgatókönyvből Ratko Mladić temetése után az látszik, hogy a VMSZ semmi áron nem fogja felmondani a szövetséget a SNS-szel. A tüntetések óta Pásztor Bálint többször hitet tett az Aleksandar Vučić vezette kormány mellett. Az etnikai magyar párt elnöke külföldi ügynöknek nevezte az egyetemi hallgatókat, mozgalmukat pedig a *színes forradalom* terminussal jellemezte. A BálinTalk podcastben pedig úgy fogalmazott, hogy a VMSZ tagjai nem *politikai prostituáltak*, hogy minden adandó alkalommal más szövetségest keressenek. Ha ez nem lenne elég a lojalitás bizonyítására, Aleksandar Vučić múlt heti észak-bácskai körútja alatt Fejsztámer Róbert, Magyarkanizsa község elnöke együtt kampányolt a SNS-szel, Kiss Gyula, Újvidék Város Képviselőtestületének VMSZ-es tagja pedig megszavazta, hogy egy perc néma csennddel emlékezzenek meg a srebrenicai mészárosról. A VMSZ semmilyen nyilatkozatot vagy állásfoglalást nem adott ki azzal kapcsolatban, hogy a Hágai Nemzetközi Törvényszék által elítélt háborús bűnöst állami tiszteletadás mellett temették el. Az október 25-i előrehozott választásokon a VMSZ önállóan, saját listával fog indulni, viszont mozgásteret az előző évekhez képest lényegesen leszűkült, és tulajdonképpen a SNS-től függ.

A VMSZ mozgásterének szűkülése mögött egy másik fontos tényező, hogy április 12-én elveszítette kivételes pozíciójának másik fontos pillérét. Orbán Viktor kormányának leváltásával megszűnt a budapesti beágyazottsága. Magyar Péter napokkal a választások után meghívta Pásztor Bálintot Budapestre. A tárgyalás meglehetősen fagyos hangulatban telhetett, és egyik fél sem nyilatkozott túl pozitívan a találkozóról. Az elmúlt években a magyarországi, több milliárd forint összegű gazdasági támogatások fontos legitimizációs tényezővé váltak a VMSZ számára, amelyeknek köszönhetően sikeresen konszolidálta a mintegy 60 ezer fős szavazótáborát.

A VMÚ és a VMP lehetőséghorizontja most van kialakulóban. A választások fogják meghatározni, hogy a főleg helyi bázissal rendelkező szervezetek képesek lesznek-e kilépni az országos politikai színtérre. A Hallgatói Listával való együttműködés a megígért képviselői helyek értelmében jó döntésnek bizonyult. A választó számára a legizgalmasabb kérdés, hogy a jövőben ebből a kapcsolatból az említett magyar szervezetek milyen eredményeket fognak tudni elérni.

A választás valódi tétje

Ebből következik, hogy a vajdasági magyar politika szempontjából a mostani választás tétje nem egyszerűen az, hogy a VMSZ hány mandátumot szerez. A fontosabb kérdés az, hogy megmarad-e az a politikai egyensúly, amelyre a VMSZ az elmúlt évtizedben épített: önálló magyar választási legitimáció egyfelől, szoros együttműködés a SNS vezette kormányzattal másfelől. Ha a szerb politikai rendszer lényegében változatlan marad, ez a modell újra igazolást kaphat. Ha a rendszer csak részben változik, a VMSZ számára a parlamenti mandátumok akár még nagyobb politikai értéket is képviselhetnek. Ha

azonban valódi politikai korszakváltás következik, a kérdés már az lesz, hogy a párt képes-e a korábbi együttműködési modellből egy rendszertől kevésbé függő politikai stratégiát létrehozni, illetve az új magyar szereplők hogyan fognak szerepelni.

És ezzel visszajutunk a vajdasági magyar választó dilemmájához. A közösség számára továbbra is fontos az erős parlamenti képviselet. A demográfiai adatok azonban azt mutatják, hogy egyre kisebb közösségnek kell ugyanazt a politikai súlyt fenntartania. A politikai pluralizmus ugyanakkor azzal a kockázattal jár, hogy a magyar szavazatok több lista között oszlanak meg, ami gyengítheti a közösség parlamenti képviseletét. A szerb politikai rendszer átalakulása pedig bizonytalanná teszi, hogy a korábbi belgrádi szövetségek mennyit érnek majd a következő ciklusban és újak milyen gyorsan jönnek létre, milyen eredményekkel.

A vajdasági magyar választó tehát valójában két politikai időtáv között választhat. Az egyik a múltból következő tapasztalat: a koncentrált magyar képviselet és a kormányzati együttműködés kézzelfogható politikai eredményeket hozhat. A másik a jövő bizonytalansága: egy átalakuló Szerbiában talán éppen a politikai sokoldalúság, az új kapcsolatok és a nagyobb távolság a jelenlegi hatalmi rendszertől jelenthet nagyobb biztonságot.

A választás így nem pusztán a VMSZ támogatottságáról és a következő parlamenti mandátumok számáról szól. A tét az is, hogy a vajdasági magyar választók továbbra is működőképesnek tartják-e azt a modellt, amely az önálló magyar parlamenti képviseletet a belgrádi kormányzati együttműködéssel kapcsolja össze. Ennek megítélése szorosan összefügg majd a szerbiai választás eredményével. Egy változatlan erőviszonyok mellett lezajló választás megerősítheti a VMSZ jelenlegi stratégiáját, míg egy jelentősebb politikai átrendeződés új helyzetet teremthet a párt számára. Az pedig, hogy ebben a helyzetben mennyire lesz vonzó a jelenlegi modell, és mekkora támogatottságot tudnak szerezni az alternatív magyar politikai szereplők, fontos jelzés lehet arról, hogyan alakul a vajdasági magyar politika a következő években.